

Associació Asociación
SALUD y FAMILIA

Programa d'Atenció a la Maternitat a Risc

Memòria 2018

ÍNDEX

1. Context del Programa.
2. Cartera de serveis i prestacions.
3. Detecció i Prevenció de la violència de parella.
4. Activitat desenvolupada.
5. Perfil de les dones ateses.
6. Mosaic de serveis complementaris.
7. Col·laboració i suport d'organitzacions públiques i privades.
8. Disseminació de la cartera de serveis i prestacions.
9. Xarxes Internacionals.
10. Entitats Finançadores
11. Declaració d'autoria.

1. CONTEXT DEL PROGRAMA

El Programa **Atenció a la Maternitat a Risc** funciona ininterrompudament des de l'any 1992 fins l'actualitat oferint serveis de planificació familiar i de prevenció de la interrupció voluntària de l'embaràs des d'una perspectiva pro-elecció a dones en situació vulnerable o en risc d'exclusió social.

Els finançadors principals d'aquest Programa durant 2018 van ésser el Servei Català de la Salut i el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Així mateix cal destacar que al llarg de l'exercici 2018 a Catalunya s'han desenvolupat les opcions assistencials previstes per la Ley de salud sexual y reproductiva y de la interrupción voluntaria del embarazo 2/2010 de 3 de Marzo.

L'Associació Salut i Família va continuar mantenint durant l'exercici 2018 relacions actives de col·laboració activa amb les diverses administracions públiques i proveïdors públics i privats alhora que va desplegar intenses iniciatives d'advocacia a favor de que les necessitats de les dones i les famílies vulnerables siguin objecte d'interès general i d'inversions econòmiques per part dels poders públics i de la iniciativa privada.

Les iniciatives d'advocacia més significatives van ésser la difusió sostinguda a Catalunya i tot l'Estat Espanyol dels Informes **Maternidad en la Adolescencia y su Impacto Intergeneracional** que revisa i contrasta l'impacte de tot un seguit d'efectes sanitaris i socials intergeneracionals de les restriccions a la capacitat de les adolescents per decidir sobre l'avortament voluntari i l'Informe **Impacto de una reforma legal restrictiva del aborto en España sobre la salud pública y los derechos básicos** que revisa i contrasta des de la

perspectiva de l'evidència científica disponible, l'impacte de la reforma presentada pel Ministeri de Justícia del govern espanyol sobre la salut de les dones, la salut reproductiva i la prevenció de l'avortament, les víctimes de la violència de parella, la salut fetal, neonatal i infantil, les oportunitats de vida per a les adolescents, els grups vulnerables de dones i famílies, la pobresa infantil i familiar i el sistema sanitari, així com sobre els drets humans bàsics i la igualtat efectiva entre dones i homes. Els informes estan accessibles a: <http://www.saludyfamilia.es/ca/maternitat-risc/atencio-maternitat-risc>.

Al llarg de 2018 s'han portat a terme dos Tallers de Sensibilització i Formació sobre **Millorant la planificació de la teva família: contracepció de llarga durada** per tal de respondre a les necessitats de les dones, les mares i les famílies vulnerables de tots els orígens i especialment a la formació dels líders de les organitzacions que treballen en xarxa amb l'Associació Salut i Família.

Al llarg de 2018 s'han portat a terme quatre Tallers sobre **Gènere i Sexualitat Femenina** amb la finalitat de respondre a les necessitats de les dones, les mares i les famílies vulnerables de tots els orígens i especialment a la formació dels líders de les organitzacions que treballen en xarxa amb l'Associació Salut i Família.

2. CARTERA DE SERVEIS I PRESTACIONS

La cartera de serveis del Programa **Atenció a la Maternitat a Risc** abasta quatre àmbits principals:

- Suport, orientació i acompanyament personalitzat durant la crisi que suposa un embaràs no desitjat.
- Facilitació de l'accés als serveis sanitaris públics a les dones embarassades en risc d'exclusió social sigui per a la interrupció o per la continuïtat de l'embaràs.
- Servei de contracepció immediata gratuïta de llarga durada.
- Servei de Consell Familiar en col·laboració amb la Maternitat de l'Hospital Universitari Vall d'Hebron.

Les prestacions disponibles són:

- **Test d'embaràs** immediat, fiable i gratuït.
- **Orientació, suport i acompanyament individual** gratuït a les dones de tots els orígens que es troben en una situació d'embaràs no desitjat. Aquesta prestació es basa en els principis de pro-elecció i aplica les opcions previstes a la Ley de salud sexual y reproductiva y de la interrupción voluntaria del embarazo 2/2010 de 3 de Marzo.
- **Tramitació de la documentació d'accés als serveis sanitaris públics** a dones embarassades de tots els orígens.

- **Contracepció immediata** i gratuïta mitjançant un dels següents mètodes de llarga durada:
 - Implantació d'un DISPOSITIU INTRAUTERI amb alta càrrega de coure de cinc anys de durada.
 - Col·locació de l'implant hormonal subdèrmic IMPLANON de tres anys de durada.

- **Suport i orientació psicològica** a dones i parelles en situació d'interrupció voluntària de l'embaràs per una causa de risc fetal, òbits fetals, dones embarassades en situació de risc, nounats de risc i mort perinatal.

- Tallers de sensibilització i formació sobre **Millorant la planificació de la teva família: contracepció de llarga durada** adreçat preferentment a líders de les organitzacions que treballen en xarxa amb l'Associació Salut i Família.

- Tallers sobre **Gènere i Sexualitat Femenina** amb la finalitat de respondre a les necessitades de les dones, les mares i les famílies vulnerables de tots els orígens i especialment a la formació dels líders de les organitzacions que treballen en xarxa amb l'Associació Salut i Família.

3. DETECCIÓ I PREVENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE PARELLA

La violència contra les dones es manifesta a totes les classes socials, nivells econòmics i educatius i tant a l'àmbit urbà com rural. Tanmateix, les dones amb pocs recursos educatius i econòmics refereixen patir violència de parella més freqüentment que les dones pertanyents a sectors socials menys desfavorits.

L'Associació Salut i Família està fermament compromesa en la recerca operativa, la prevenció i la detecció precoç de la violència de parella contra les dones vulnerables i en l'atenció immediata a les víctimes. Per aquest motiu, qualsevol dona beneficiària de qualsevol programa o servei de l'Associació Salut i Família és subjecte d'una **exploració activa** sobre la presència o no de violència de parella en la seva vida i en cas afirmatiu rep una **oferta d'atenció i orientació immediata** de tipus jurídic i psicològic.

Durant l'any 2018 s'ha explorat la violència de parella mitjançant el test *Partner Violence Screen* (PVS) en el 80,32% dels casos atesos i s'ha registrat una prevalença del 4,4% que suposa una disminució de 2 dígits respecte l'any 2017.

4. ACTIVITAT DESENVOLUPADA

- Suport, orientació i acompanyament durant la crisi d'un embaràs no desitjat: 611 casos
- Facilitació d'accés al sistema sanitari de dones embarassades en risc d'exclusió social: 28 casos
- Contracepció immediata de llarga durada: 2.453 casos
- Servei de Consell Familiar: 273 casos
- Assistència presencial a Tallers/Jornades: 154 persones
- Assistència virtual a Tallers/Jornades: 3.625 persones
- Difusió en xarxes socials: 835.449 persones
- Exploració de violència de parella en: 80,32% casos
Prevalença de violència de parella a: 4,4% casos

ACTIVITAT TOTAL:

7.144 beneficiàries directes
835.449 beneficiàries indirectes

El nombre de casos atesos per contracepció immediata de llarga durada suposa 4,01 vegades els casos atesos per crisi d'un embaràs no desitjat. Dels casos atesos per contracepció de llarga durada el 51% van ésser implantacions de DIU i el 49% col·locacions d'IMPLANON.

5. PERFIL DE LES DONES ATESES

L'anàlisi del perfil de dones ateses es fa agregadament per a les dones que consulten per una crisi d'embaràs no desitjat, contracepció immediata i/o sol·licitud d'accés al sistema sanitari i de forma singularitzada per a les dones ateses al Servei de Consell Familiar.

Pel que fa a les dones ateses als **àmbits de crisi d'un embaràs no desitjat, contracepció immediata i sol·licitud d'accés al sistema sanitari** el 61,7% eren de procedència estrangera i el 38,3% espanyoles, residint el 60% a la comarca del Barcelonès i el 21,1% a Barcelona província, en tercer lloc el 7,3% a la província de Girona, en quart lloc el 6,5% a la província de Lleida i per últim el 5,1% a la província de Tarragona. Les vies d'arribada al Programa van ésser en primer lloc els centres sanitaris (53%), seguida de la iniciativa pròpia (29,5%), en tercer lloc de l'Associació Salut i Família (15,5%) i per últim de serveis socials (2%).

La franja d'edat de 26 a 35 anys va aplegar el 41,7% i les menors de 19 anys van suposar el 5,5%. L'estat civil fou soltera el 47,2%, tot i que amb independència d'aquest estat civil el 16,9% de les dones ateses van manifestar tenir una parella amb una durada de la relació inferior a l'any.

Únicament el 33,3% de les dones tenien un treball assalariat o autònom mentre que el 38,6% estaven a l'atur i el 5,5% es trobaven en situacions de precarietat que anaven des de l'economia submergida fins la prostitució. A banda, el 31,6% de les dones no en tenien cap ingrés propi. L'analfabetisme funcional va estar present en el 2,3% de les dones, el 10,4% declaraven tenir estudis primaris, el 77,8% estudis secundaris i el 9,5% estudis superiors.

Cal destacar que el 23,3% de les dones no havien consultat cap servei sanitari per motius de planificació familiar en els darrers dos anys i el 33,2% declaraven no utilitzar cap tipus de contracepció mentre que el 24,5% usaven el preservatiu, el 24,1% l'anticoncepció oral i el 18,2% altres combinacions.

Entre les dones ateses va predominar la baixa fecunditat de tal manera que el 26,4% no en tenia cap fill, el 28,1% en tenia un, mentre que un 38,9% tenia dos o tres fills i un 6% més de tres fills.

La utilització de la interrupció voluntària de l'embaràs com a estratègia de regulació de la fecunditat va estar present en el 43,5% de les dones ateses que van referir la pràctica d'interrupcions anteriors de l'embaràs i pel que fa a la decisió actual d'interrompre l'embaràs va ésser unilateral per part de la dona en un 41,8% dels casos. Entre les dones que van sol·licitar una interrupció voluntària de l'embaràs el 83% presentaven fins a catorze setmanes de gestació i un 41,5% van acceptar utilitzar un mètode contraceptiu de llarga durada el que suposa un impacte positiu en la prevenció de l'avortament de repetició.

Pel que fa a les dones ateses al **Servei de Consell Familiar** el seu perfil està molt condicionat pel tipus de població femenina que atén la Unitat d'Embaràs a Risc de l'Hospital Universitari Vall d'Hebron. Així el 75,8% eren de procedència espanyola i el 89,8% residien a la comarca del Barcelonès.

La franja d'edat de més de 35 anys va aplegar al 45,5% i les menors de 19 anys van suposar el 0,9%. S'observa un desplaçament de les usuàries cap a franges d'edat més avançades si es compara amb el perfil de les usuàries ateses a la resta del Programa. L'estat civil fou casada o parella de fet en el 95,7% dels casos.

El 82,8% de les dones tenien un treball assalariat o autònom i el 44,8% declaraven tenir estudis universitaris, perfils que també es diferencien significativament de les usuàries ateses a la resta del Programa.

La baixa fecunditat era majoritària de tal manera que el 54,3% de les dones no en tenia cap fill i el 31% en tenia un.

El motiu de consulta va ésser en primer lloc l'atenció immediata a la interrupció voluntària de l'embaràs (56,8%), en segon, l'ocurrència d'un òbit fetal (15,3%), en tercer, l'atenció a la malformació fetal (12,6%), en quart, l'existència d'un embaràs a risc (8,1%) i per últim l'atenció a nounats de risc i/o nascuts morts (7,2%).

6. MOSAIC DE SERVEIS COMPLEMENTARIS

Totes les dones ateses al Programa **Atenció a la Maternitat a Risc** disposen d'accés immediat i preferent als següents serveis complementaris:

- Atenció jurídica i psicològica immediata en situacions de **violència de parella**.
- Participació en els grups de suport i orientació per a **mares immigrants** i per a **mares joves i adolescents** de tots els orígens. En aquest exercici van accedir a participar el 5,6% de les dones ateses al Programa Atenció a la Maternitat a Risc.
- Orientació i suport psicològic en situacions de conflicte i de canvi familiar a càrrec del **Programa "Brúixola/Espai Escolta"**.

- Orientació i suport jurídic per a la vida personal i familiar en situacions de conflicte i de canvi a càrrec del **Programa "Brúixola"**. En aquest exercici van utilitzar assessoria jurídica el 4,6% de les dones ateses al Programa Atenció a la Maternitat a Risc.
- Orientació i derivació per a necessitats formatives i laborals a dones de tots els orígens a càrrec del Programa **"Impuls"**. En aquest exercici van utilitzar els serveis d'orientació formatiu-laboral el 1,7% de les dones ateses al Programa Atenció a la Maternitat a Risc.
- Orientació sobre consum familiar sostenible i prevenció de la pobresa energètica a càrrec del Programa **"Revalua"**.
- Accés a la línia de prestacions **La infància és essencial** a totes les mares que hi participen als grups de suport i orientació a la maternitat.

7. COL·LABORACIÓ I SUPORT D'ORGANITZACIONS PÚBLIQUES/PRIVADES

Les organitzacions finançadores del Programa **Atenció a la Maternitat a Risc** han estat:

- Servei Català de la Salut.
- Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Generalitat de Catalunya.

L'organització finançadora del Programa **Grups de Suport i Orientació a Mares Vulnerables** ha estat:

- Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social.

Les organitzacions finançadores del Programa **Brúixola** han estat:

- Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Generalitat de Catalunya.
- Ajuntament de Barcelona.
- Diputació de Barcelona.

S'ha comptat amb la col·laboració activa dels **proveïdors sanitaris públics** següents:

- Programes d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (ASSIRs) de Catalunya.
- Hospital Clínic de Barcelona.
- Hospital del Mar de Barcelona.
- Centres d'Atenció Primària de Catalunya.
- Fundació Salut Empordà.
- Hospital de Figueres.
- Assir Garraf.
- Assir Reus.
- Assir Tarragona.
- Assir Terres de l'Ebre.

S'ha comptat amb la col·laboració activa dels **proveïdors sanitaris privats** següents:

- Centre Mèdic Aragó.
- Agrupació Tutor Mèdica.
- Institut Genus, SL
- Clínica Mèdica Sants.
- Centre Mèdic Eira.
- Clínica EMECE.
- Clínica Dalmasas.
- Centre Mèdic Adalia.
- Instituto Ginetec.
- Avantmèdic.

S'ha comptat amb la col·laboració activa dels **centres socials i organitzacions del tercer sector social** següents:

- Creu Roja de Catalunya.
- Servei d'Atenció a l'Immigrant Estranger i Refugiat, SAIER.
- Federación de Entidades Latinoamericanas de Cataluña, FEDELATINA.
- SOS Racisme.
- Red para el Desarrollo e Integración de Naciones, RUMBOS.
- Federación de Entidades Bolivianas en Cataluña, FEDEBOL.
- Asociación de Mujeres Bolivianas en Cataluña.
- Asociación Salvadoreña en Cataluña.
- Associació Cultural Educativa i Social Operativa de Dones Pakistaneses, ACESOP.
- Punts d'Informació Juvenil (PIJ's) de diversos municipis.
- Serveis Socials Municipals.
- Programes d'Informació i Atenció a les Dones (PIAD's) de Catalunya.
- Asociaciones de Mujeres Bolivianas Libélulas.
- Asociación Asapecha.

8. DISSEMINACIÓ DE LA CARTERA DE SERVEIS I PRESTACIONS

La difusió realitzada en el marc del Programa **Atenció a la Maternitat a Risc** ha consistit en:

- S'han rebut 78.076 visites a la pàgina Web de l'Associació Salut i Família i d'aquestes 1.896 s'han fet directament al Programa **Atenció a la Maternitat a Risc**.
- S'ha difós la cartera de serveis i prestacions entre 5.432 beneficiaris/es institucionals i professionals.
- S'ha difós la Memòria del Programa **Atenció a la Maternitat a Risc** 2017 entre 5.500 beneficiaris/es institucionals i professionals.
- S'ha realitzat una campanya de difusió del Pla a la línia Vallés dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya que ha arribat a 803.628 persones.
- S'han difós els Tallers **Millorant la planificació de la teva família: contracepció de llarga durada** celebrats a Barcelona a l'Abril i Maig de 2018 a 2.366 beneficiaris/es institucionals i professionals i va comptar amb una audiència virtual de 84 persones i una audiència presencial de 19 persones.
- S'han difós els Tallers **Gènere i Sexualitat Femenina** celebrats a Barcelona al Maig, Juliol, Octubre i Desembre de 2018 a 10.123 beneficiaris/es institucionals i professionals i va comptar amb una

audiència virtual de 739 persones i una audiència presencial de 90 persones.

- S'ha difós l'Informe **Maternidad en la Adolescencia y su Impacto Intergeneracional** amb un impacte sobre 8.931 beneficiaris/es (institucions i professionals) durant 2015-2018 i ha tingut 4.077 descàrregues.
- S'ha difós l'Informe **Impacto de una reforma legal restrictiva del aborto en España sobre la salud pública y los derechos básicos** amb un impacte sobre 6.559 beneficiaris/es (institucions i professionals) durant 2015-2018 i ha tingut 898 descàrregues.

Al Novembre 2018 es va celebrar a Barcelona la Jornada **“Maternitats Vulnerables”** que va comptar amb el suport del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya. Aquesta Jornada va ésser difosa a 3.429 professionals i institucions, va comptar amb una audiència virtual de 2.802 persones i una audiència presencial de 45 professionals.

9. XARXES INTERNACIONALS

L'Associació Salut i Família és membre actiu de la *Confederation of Family Organisations in the European Union* (COFACE), organització europea amb seu a Brussel·les que advoca i promou una agenda política europea més centrada a l'evolució, les aportacions i les necessitats de les famílies. En aquest àmbit, l'Associació Salut i Família juga un paper destacat com a membre del Grup de Treball sobre *Famílies Vulnerables*.

L'Associació Salut i Família ha estat convidada per COFACE a la reunió d'experts sobre **Work Life Balance** celebrada a Paris a l'Abril de 2018 i a la reunió d'experts sobre **Disability** celebrada a Sitges al Juny de 2018

L'Associació Salut i Família és membre de la *Xarxa Internacional de Centres Sanitaris Promotors de la Salut* i va participar com a docent a la 26th International **Conference on Health Promoting Hospitals & Health Services** celebrada al Juny de 2018 a Bolonya i a la **Jornada de Bones Pràctiques en Promoció de la Salut** celebrada a l'Abril de 2018 a Barcelona.

10. ENTITATS FINANÇADORES

11. DECLARACIÓ D'AUTORIA

Elvira Méndez ha dissenyat i escrit la Memòria 2018 del Programa Atenció a la Maternitat a Risc.

Josep Maria Llampallas ha fet el tractament informàtic de les dades d'activitat i del perfil descriptiu de les dones ateses.

Carolina Herrera ha donat suport administratiu i ha realitzat l'edició.

Elvira Méndez és la responsable de la Memòria 2018.

Març 2019. Barcelona

Composició de coberta: Associació Salut i Família.

Associació Asociación
SALUD y FAMILIA

OFICINES

Barcelona

Via Laietana, 40, 3è 2a B
08003 Barcelona
Tel. 93 268 24 53 – Fax 93 319 85
66
saludyfamilia@saludyfamilia.es
www.saludyfamilia.es

Lleida

Passatge de l'Empordà, 16
25006 Lleida
Tel. 93 268 24 53 – Fax 93 319 85
66
saludyfamilia@saludyfamilia.es
www.saludyfamilia.es